

j) zato dobivamo sedaj svojo neodvisno, samostojno državo s prelepim imenom Jugoslavija,

k) Jugoslavija je naša lepa domovina.

II. A tudi cenjeno učiteljstvo blagovoli temu primerno urediti vse svoje dejanje in nehanje v šoli in zunaj nje. V prvi vrsti blagovoli ono:

a) prispevati od svoje plače primerne darove kot narodni davek,

b) naj si naroča samoslovenske, oziroma jugoslovanske časopise ter naj o tem večkrat med letom poroča v domačih učiteljskih sejah,

c) naj se v prostem času izobrazuje v srbohrvatskem narečju in s pisavo cirilice. V to svrha je sedaj najprimernejša Marnova slovnica srbohrvatskega narečja, izdala Matica Slovenska leta 1870,

d) poučujmo narod v pogovorih in shodih o velikanskem pomenu Jugoslavije za svojo prihodnost. Skratka, pojdimo veličastni Jugoslaviji z odprto zavestnostjo in z vsem svojim sreem in razumom vzhičeni nasproti, potem se nam bo uresničilo v dejanju, kar je pel nesmrtni jugoslovanski pesnik Petar Preradović: »Zora puca, bit će dana!«

(Dalje.)

Miroslav Ambrožič:

Sola in Sokolstvo.

Z osvoboditvijo Jugoslovancev in ustanovitvijo naše lastne države je nastalo med drugimi važnimi vprašanji tudi to, kako je urediti telesno vzgojo v šoli. Sokolstvo si je bilo v narodu pridobilo že tako trdno stališče, da se pri tem vprašanju takoj misli nanje, toda s tem vprašanje še ni niti upravičeno, niti resnično; drugič je bilo na šolah odmerjenega za telesno vadbo premalo časa in tretjič je bilo za izdatno vadbo premalo izvežbah učnih oseb. Učna osnova in instrukcija za pouk telovadbe (za srednje šole) sta sicer predpisovala vsestranski in enakomerni razvoj telesa, ohranitev in okrepitev zdravja, vzgojo k zavrednemu, po volji obvladnemu gibanju, toda to so cilji, ki se jih ne da doseči niti na podlagi tiste instrukcije, kakor tudi ne v onih razmerah, v katerih je bila odredba samo popisana papir. Poleg tega pa o bistveni vrednosti telovadbe, ki izhaja iz harmonične vzgoje telesa in nravi ter deloma intelekta z vadbo volje, ni ničesar omenjenega. Dalje je narodna vzgoja, katere najzdatnejše sredstvo je taka telovadba, imajoča že od nekdaj sama na sebi, po svoji naravi strogo narodno bistvo, morala izginiti iz šolskih telovadnic, ker je tako hotela bivša avstrijska preganjalna in zatirajoča politika. Telovadba v šolah je bila torej navadno brezdušno delo težaka, ki mu je manjkalo vsega, kar bi moglo to delo napraviti prijetno in zanimivo ter ga dvigniti na višji nivo kakršnekoli vzgoje.

Jugoslovanski šolniki se bodo brezdvomno v tem oziru postavili na stališče moderne šole, uveljavljene na podlagi sedanjih filozofskih, pedagoških in drugih znanstvenih ugotovitev. Ko to storijo, morajo smatrati telovadbo za bistven del vzgoje in jo uporabiti na ta način, da bo odgovarjala svojemu namenu — namenu pa je treba videti v celem obsegu telovadbe. V tem zmislu pride v poštev Sokolstvo. Pojem Sokolstva pomeni društveno narodno-vzgojno telovadbo, ki jo je ustanovil Tyrš z namenom potem nje izpolnjevati v telesno-nravnem in duševnem oziru ves narod slovanski tako, da s podrobno vzgojo posameznikov doseže zdravo in krepko ljudstvo, nepokvarjeno in odorno, sposobno v vsakem oziru za mednarodno tekmo. Zaradi svojega namena, da hoče biti Sokolstvo splošno narodno, ne more biti izključujočo proti nikomur. Postavilo se je torej na popolnoma demokratsko stališče, ki ga je razumeti tako, da ne pozna razlike med sloji in stanovi; drugič pa ne sme samo zastopati nobenega posebnega svetovnega naziranja, da ne izključuje koga, ki bi se s tem naziranjem ne strinjal. Sokolstvo vpraša potemtakem samo po pripadnosti k Slovancem, vse drugo so zadeve, ki naj se rešijo zunaj njega. Sokolstvo se je veličastno obneslo na Češkem. Ustanovljeno leta 1862., neprestano preganjano in ovirano od strani bivše Avstrije, se je v kljub temu v nekaj desetletjih vkoreninilo tako močno, da je igralo v narodno-vzgojnem oziru prvo vlogo. Češki narod, že sam na sebi zdrav in močan, drugače bi ne bil mogel tako globoko vseati krepke sokolske ideje, se je razvil ravno s pomočjo te sokolske vzgoje do velikanske odpornosti in delazmnožnosti. Ne samo Sokolstvo, toda v glavnem Sokolstvo je oni činitelj, ki je dvignil češki narod do te stopnje, na kateri se nahaja danes kot edini slučaj v zgodovini narodov, da se je otresel in osvobodil jarma avstrijskega tako močasto in junaško — z evolucijo, kakršna stoji v načelih sokolskih. Sam narod je to pripravil in izvršil, izvojeval v desetletjih težkega, enotnega, na občudovanja vreden način discipliniranega dela; sam si je postavil svojo hišo brez tuje pomoči.

Kdor ne veruje, da je Sokolstvo bistveni činitelj v tem osvobođenju, naj pomisli na vsesokolske zlate, na mednarodne tekmovalne telovadbe, na dogodke na avstrijskih bojiščih, na legije češko-slovaške in na red, ki vlada danes v češki republiki. Vse to je posledica češkega sokolskega dela, ki je narod vzbudilo, utrdilo in discipliniralo, pripravilo njegovo sposobnost za skupen in enoten nastop v odločilnih trenutkih, v katerih je izvojeval svojo svobodo.

Istotako zdravo podlago za sprejem sokolske ideje imamo v slovenskem narodu — toda narod je manjši, mlajši in Sokolstvo je v njem mlajše. Zato narod še ni tako prežet s sokolskim duhom; organizacija je poglavlno v zadnjih letih pred vojno najboljše korenike, toda sad še ni dozorel, kakor je dozorel pri Čehih. S tem pa še ni rečeno, da bi bilo Sokolstvo kaj izgubilo na pomenu in vrednosti — zakaj z osvobođenjem naroda se še ni nehal boj za bitje in obstanek, in bodočnost bo naša le v tem slučaju, če bomo za tisto dovolj močni. Kakor prel, je tudi sedaj in pozneje treba narodu vzgoje, ki mu jo lahko da Sokolstvo, in če se dosedaj ni mogla ta vzgoja razširiti na šolo, je naša narodna dolžnost, da jo uvedemo sedaj.

V ta namen se moramo takoj danes postaviti na stališče, da Sokol ni morda navadno zabavno-športno društvo, temveč da je to narodno-vzgojna inštitucija, kakor je isto tudi šola. Ne gre potem več za kako posebno sokolsko telovadbo, zaprto na zunaj in omejeno po gotovih učnih načrtih, temveč gre za skupno delovanje šole in Sokola.

To je načelno stališče, ki ga morajo prevzeti tudi jugoslovanski šolniki, če hočejo urediti naše šole po načelih modernega šolstva in narodne vzgoje. Izvršljivo pa je to v praksi lažje, kakor se nam zdi na prvi pogled.

Z ustanovitvijo sokolskega naraščaja je Sokol itak že prevzel telesnonravno vzgojo šolske mladine. Ker mu je bila pot na šolo zabranjena, je to nadomestil, kolikor se je dalo, zunaj šole. V svoje telovadnice je privabil veliko število mladine, ki je za telovadbo pri Sokolu kazala neizmerno veselje, in iz tega šolskega naraščaja so se razvijali najboljši Sokoli. Toda Sokola ni še v vsakem kraju, in tudi vsi starši niso še pošiljali svojih otrok k Sokolu.

Vse kaj drugega pa bi bilo, če bi bilo delovanje šole in Sokola skupno. Tu bi pomagala šola (učitelj) društvu in društvu šoli. To, kar se je pridobivalo dosedaj z velikim trudom, bi se pridobivalo v bodoče mnogo enostavnije; kar je bilo dosedaj zaradi delitve šole in narodnega društvenega delovanja izgubljeno, bi se sedaj zopet pridobilo.

Uvesti je torej za telovadbo šolske mladine sokolski sestav v šole, in šolsko telovadbo bi prevzel ali učitelj-sokolski vadiatelj ali pri pomanjkanju teh naravnost sokolsko društvo; šola in Sokol bi bila vedno dva organa, ki bi si medsebojno pomagala z vadiateljskimi močmi.

Ker bi se potem uveljavil sokolski vadbni sistem na šoli v vsem svojem obsegu, postanejo brezpomembni taki učni načrti in osnove za telovadbo, kakor jih imamo sedaj. Zakaj, kakor že omenjeno, je nemogoče v ozkih mejah sedaj obstoječih učnih načrtov mladini s telovadnim poukom v resnici koristiti in jo vzgajati v tistem smislu, kakor stremi za tem moderna šola. Sokolstvo stoji danes že v tako visokem razvoju, da so dosedaj veljavne in predpisane šolske telovadne osnove zastarele in res pritlikave proti obsežnosti, ki jo nudi telovadcu, tudi najmlajšemu učencu ali učenki, vadba po sokolskem sestavu in sokolski metodi.

V podrobnosti glede učnih načrtov telovadbe se na tem mestu ne morem spuščati. Predlogo bi bilo, toda v splošnem moram pribiti, da že sama individualnost vzgoje, ki mora biti primerna dotičnim učencem (učenkam) in dejstvo, da ima vsak kraj drugačne predpogoje za to (telovadnica, telovadno orodje, vadiateljske moči, možnost izletov itd.) zahtevata drugačen učni načrt in osnovo za vsako šolo posebe. Nemogoče je potem rešiti problem telesne vzgoje z nekoliko vajami, ki jih naštevajo današnje učne osnove tako za srednje, kakor za ljudske šole.

Končno bi bilo še omeniti, ustanovitev te sokolsko-šolske telovadbe. Slovensko Sokolstvo ima danes svojo terminologijo, svoj sestav, svojo literaturo. Slovenska Sokolska Zveza napravi vadiateljske tečaje, h katerim bi prišli učiteljski in učitelji telovadbe. Take vadiateljske tečaje se priredi redno letno v vseh sedežih sokolskih žup — s tem si pridobimo vadiatelje za šole in vadiatelje za novo ustanovljajoča se društva.

Vprašanje telesne vzgoje v šoli bi se rešilo edino na ta način pravilno; zblizalo bi se ter združilo narod in šolo — podrla bi se med obema obstoječo, od bivše Avstrije postavljenjo pregrado, ki je ovirala narodov razvoj s tem, ker ni pripuščala skupnega dela s smotrom enotnosti in izdatnega napredka.

Sestanek koroškega slovenskega učiteljstva.

USTANOVITEV SLOVENSKEGA UČITELJSKEGA DRUŠTVA ZA KOROŠKO. PRISTOP NOVEGA DRUŠTVA K ZAVEZI.

Z nepopisno radostjo proslavlja ves troimenski narod ustanovitev neodvisne Jugoslavije, vstajenje k svobodi in k boljšemu, srečnejšemu življenju. Veselimo se zlate svobode, ki je vzklija iz krvi naših moži in mladeničev, iz trpljenja naših žen in deklet, iz muk nas

vseh. Niso se še zacelile skeleče rane, ki nam jih je vsekala kruta vojna, a hladi nam te še odprte rane veselje nad dobljeno svobodo, nad lepo novo našo domovino — neodvisno Jugoslavijo!

Z ustanovitvijo svobodne države SHS so rešeni mučeniškega trpljenja, zapostavljanja in preganjanja naši tovariši — koroški slovenski učitelji. Svobodni so! Odpadli so jim okovi, v katerih so bili vklepani, da se niso mogli ganiti. S krvavečim srcem so gledali, kako je trgjal narodni naš sovražnik slovensko dečo iz naročja matere Slave. Toda minili so dnevi trpljenja! Koroški slovenski učitelji so svobodni. Z veliko vnemo so se lotili dela, da popravijo, kar so zakrivila naši narodni sovražniki nad koroškim slovenskim ljudstvom.

Dne 8. t. m. se je vršil sestanek koroškega slov. učit. v Celovcu, da sestavi program svojemu delu za bližnjo bodočnost. Udeležba je bila zadovoljiva, četudi so jako slabe prometne zveze. Iz Podjunske doline ni mogel nihče priti, ker ne vozijo vlaki. Sestanka sta se udeležila iz Ljubljane višji šolski nadzornik za Koroško dr. Iv. Grafenauer in predsednik Zaveze jugoslovanskega učiteljstva, tov. L. Jelenc.

Shod se je vršil v prostorih hotela Trabesinger. Ob 10. uri dopoldne otvoril zborovanje tovariš Fran Aichholzer, pozdravi s toplimi besedami navzoče, posebno gosp. Grafenauerja in tovariša Jelenc, ter predlaga za predsednika shodu tovariša Petra Močnika, šolskega voditelja v Pliberku, za zapisničarja pa tovariša Iva Feiniga, šolskega voditelja v Tunelu. Zborovalci so pritrdili predlogu, in tovariš Močnik je prevzel predsedstvo ter se zahvalil za zaupanje. Nato se oglašajo k besedi tovariš Jelenc in se zahvali za lepe besede, ki mu jih je govoril v pozdrav tovariš predsednik. Spominjal se je trpljenja koroškega slovenskega učiteljstva, slavil osvoboditev izpod jarma nemške nadvlasti, slikal njih lepo in srečno bodočnost ter jih vzpodbujal k neumornemu delu na polju šolstva in prosvete sploh — učiteljstvu v čast, narodu v blaginjo in korist.

Potem je poročal tovariš Aichholzer o položaju šolstva in učiteljstva na Koroškem. Zanimivo poročilo, ki ga priobči »Učit. Tovariš« v eni prihodnjih številki, so zborovalci na več mestih živahno odobraval in ob koncu ves referat s pohvalno sprejeli. V svojem poročilu je poudarjal tovariš govornik, da se koroško učiteljstvo v vsem strinja s spomenico, ki sta jo obe slovenski učiteljski organizaciji v Ljubljani izročili Narodni vladi SHS. Spomenico, ki jo je v celoti prečital poročevalec, so zborovalci živahno odobraval.

Nato je poročal tovariš Zdravko Kovač o reorganizaciji koroškega šolstva. Zanimivo poročilo, ki ga je začel priobčevati naš list v današnji številki, je zbudilo veliko odobravanje vseh zborovalcev.

O obeh poročilih se je vnela dolgotrajna, prav poučna debata. Predsednik Zaveze poda pojasnilo in opisuje korake, ki so se storili v zadevi zenačenja plač in draginskih doklad vsega učiteljstva v slovenskem delu Jugoslavije v prehodni dobi. Višji šolski nadzornik Grafenauer je pojasnjeval sestavo višjega šolskega sveta in njegov delokrog in kako naj se izvrše volitve v to korporacijo. Tovariš Aichholzer pripomni, da se letos koroško učiteljstvo ne more udeležiti volitve. Nato so se v sporazumu vseh zborovalcev sestavili nadzorovalni okraji in določile šole, ki pripadajo tem okrajem. Okrajji so: 1. Velikovec, 2. Rož, 3. Pliberk, 4. Beljak in okolica, 5. Celovca okolica, 6. Podklošter, 7. mesto Celovec. Za prve tri nadzorovalne okraje, ki so že v upravnih Narodne vlade, so se nominirali okrajni šolski nadzorniki, in sicer: za šolski okraj Velikovec Pavel Košir, za Rož Fran Aichholzer, za Pliberk Peter Močnik. Temu predlogu je pritrdil višji šolski nadzornik, in imenovani nadzorniki so takoj nastopili svojo službo. Tudi za druge šolske okraje, ki so še v oblasti nemških Korošcev, so se nominirali nadzorniki, ki nastopijo svojo službo, ko zasedejo okraje naše čete.

Nato je govoril gosp. višji šolski nadzornik o preosnovi in novi sestavi okrajnih šolskih oblastev. Po njegovem mnenju naj se pokličejo v te korporacije: 1. dva zastopnika učiteljstva, 2. okrajni šolski nadzornik, 3. pet davkoplačevalcev na predlog Narodnih Svetov, 4. zastopnik cerkve.

Zanimiv je bil razgovor o reformi učiteljskega v Celovcu. Govorniki so stali več uvaževanja vrednih predlogov in nasvetov, tako n. pr., da naj se stremi za tem, da se čimveč slov. dijakov vpiše na

učiteljske. Poudarjalo se je posebno, da naj se omogoči ubožnim učiteljskim študij na učiteljski z ustanovami. Višji šolski nadzornik predlaga, da naj se za provizorij razpišejo že letos sprejemni izpiti; taki gojenci bi izgubili za svoj študij pol leta, zato bi se moral zanje napraviti poseben učni načrt, ali pridobilo bi se zanje eno leto. Nemška pripravljalnica naj se takoj odpravi, ustanovi naj se pa slovenska. Poziv za vstop naj se priobči v listih. Tovariš Aichholzer je predlagal, naj se izvoli odsek, ki naj se peča za reformo celovškega učiteljskega in naj poroča o svojih sklepih na prihodnjem učiteljskem sestanku. Predlog se sprejme; v odsek so bili izvoljeni tovariši: Anton Kovačič, Jakob Kovačič in I. Pilgram.

Zanimiv je bil razgovor o preureditvi koroškega šolstva. Višji šolski nadzornik g. Grafenauer pojasnjuje princip, ki ga je zavzela Narodna vlada glede pouka nemščine na ljudskih šolah, in prebere dotično njeno odredbo. Zborovalci so se zedinili v tem, da naj se osnujejo na Koroškem v prehodni dobi tri kategorije šol: 1. ljudske šole brez pouka v nemščini, 2. slovenske šole, na katerih naj se poučuje nemščina kot obligaten predmet pet ur na teden, 3. nemške šole s slovenščino kot obligatnim učnim predmetom.

S tem je bil dovršen prvi del dnevnega reda. Oglašajo se še k besedi tovariš Aichholzer ter govori o važnosti tesne združitve vsega koroškega slovenskega učiteljstva. Poudarja, kako potrebna je zanje močna organizacija v dobi, ki je nastopila za nas. Le v združenju bomo uspešno vršili svoje velike naloge, ki nas čakajo. Predlaga, naj se osnuje za koroške slovenske učitelje učiteljsko društvo. Zbor je v velikim navdušenjem pritrdil stavljenemu predlogu. Predsednik Zaveze L. Jelenc čestita vrlim tovarišem na tem važnem sklepu ter pojasni, katere korake morajo storiti glede ustanovitve. Nato so se izvršile volitve v odbor. Izvoljeni so: predsednik Fran Aichholzer, učitelj pri Sv. Jakobu v Rožu; tajnik Zdravko Kovač, šolski voditelj na Strmcu; blagajnik Ivo Močnik, učitelj v Dobriču; odbornika Josip Jekl, šolski vodja v Apačah, Zdravko Doberšek, šolski vodja v Žvabeku. Tovariš Aichholzer prevzame predsedstvo, se zahvali za izkazano zaupanje ter stavi predlog, da naj novoustanovljeno društvo pristopi k Zavezji jugoslovanskega učiteljstva. Zbor s ploskanjem soglasno sprejme ta predlog. Predsednik Zaveze vzame z veliko radostjo na znanje ta sklep ter zagotavlja novo društvo, da mu bo Zaveza zvesto stala ob strani in ga podpirala v njegovem delovanju in stremljenju.

Slednjič predlaga tovariš predsednik v sprejem te-le resolucije:

Slovensko koroško učiteljstvo, zbrano danes, 8. grudnia 1918, na sestanku v Celovcu, pozdravlja z največjo radostjo popolno ujedinenje vseh SHS v eno samostojno in enotno državo, ker smatra le v tem zagotovljen miren in uspešen razvoj vsega jugoslovanskega naroda.

Izražamo svoje veselje nad osvoboditvijo koroških Slovencev iz dosedanjega suženstva ter obljubujemo, da hočemo posvetiti vse svoje sile za gospodarsko in kulturno povzdigo doslej zemanjenega in popolnoma brezpravnega slovenskega ljudstva!

Zato pričakujemo in prosimo Narodno vlado, naj posveča razvoju našega šolstva posebno pozornost. Dosedanji šolski ustroj je služil edinole germanizaciji, zaradi česar bo treba izvršiti temeljite reforme, ki bodo provzročale gotovo veliko težko.

Da se to omogoči, predlagamo:

1. Z ozirom na posebno težavno razmere, pod katerimi bodo morali delovati okrajni šolski nadzorniki zaradi pomanjkanja slovenščine zmožnega in narodno čutečega učiteljstva, je nujno potrebno, da se šolski nadzorovalni okrajji zmanjšajo na približno 25 do 30 šol.

2. Za ljudske šole, na katerih se uveljavlja slovenščina kot učni jezik, se naj takoj poskrbijo slovenske učne knjige in slovenske tiskovine.

3. Učiteljskemu naraščaju treba posvetiti vso pozornost in se naprosi Narodna vlada, da dovoli zato potrebne ustanove. S prihodnjim šolskim letom se naj otvori slovensko učiteljske.

4. Glede poddržavljanja javnega šolstva kakor tudi učiteljskih plač se popolnoma pridružujemo sklepom obeh učiteljskih zvez, podanih v spomenici na Narodno vlado.

Te resolucije je zbor soglasno sprejel.